

Reguliranje ribolova na otvorenom moru i naš Jadran

Lucijan Kos, Zagreb

Pitanje ribolova na otvorenom moru je u uskoj vezi s principom slobode mora u pogledu iskorišćavanja morskog bogatstva — živih izvora mora. Sve većim razvojem ribolovne tehnike mnogostruko se u svijetu povećao efekat ulova, koji je često kao nekontrolirani ribolov bio rezultat tamanjenja morskog blaga i ugroženosti ribljih fondova. Takav ribolov — ribolov bez zaštitnih mjera — doveo je čak i do istrebljivanja pojedinih ekonomski važnih vrsta riba.

Na ovu opasnost preintenzivne eksploatacije ribljeg bogatstva ukazali su bili i biolozi i ekonomisti, koji su isticali potrebu naučnog istraživanja i pronalaženja zaštitnih mjera u ribolovu kako obalnog, a tako i otvorenog mora. Zbog toga su mnoge vlade pristupile predlaganju niza radikalnih zaštitnih mjera na međunarodnom planu, kako bi se što više sačuvao riblji fond otvorenog mora. Pojedine zaštitne mjere, kao metoda kantoniranja (zabrane ribolova u određenoj zoni), povećanje okna mreža, zabrana lova određene vrste riba, čak i ograničenje ribarske tonaže ili broja ribolovnih dana u godini i sl., nisu mogle dobiti međunarodnu snagu zbog teškoća u nadležnosti donošenja propisa o zaštiti ribljeg blaga otvorenog mora.

Stoga se u cilju zaštite morskih bogatstava, a što je u općem međunarodnom interesu, odavno uvidjela potreba uvođenja pravnog reda i na otvorenom moru, što ustvari ne znači negaciju njegove slobode, već naprotiv njeno učvršćenje. Radi održavanja reda u ribolovu i zaštite ribljeg fonda od prekomjernog iskorišćavanja i očuvanja riblje mladi i važnijih vrsta riba, doneseno je mnogo konvencija i sporazuma. Pojedine su države, kojih su pripadnici bili životno zainteresirani u ribolovu, nastojale da bilateralnim sporazumima normiraju ribolov na otvorenom moru. I zaista od prvog takvog Britansko-francuskog ribolovnog sporazuma u kanalu La Manche iz godine 1839. i Haške međunarodne konvencije o ribolovu iz 1882. godine, pa do danas, sklopljene su brojne konvencije i sporazumi o reguliranju ribolova na otvorenom moru. Pored tih međudržavnih utanačenja, još 1902. godine je osnovan **Stalni međunarodni savjet za istraživanje Sjevernog mora** u Kopenhagenu sa više potkomisija i za istraživanje drugih mora. Zadatak je ovog Savjeta, da na naučnoj bazi ispita načine za očuvanje morskog blaga od preintenzivne i nestručne eksploatacije, a 1910. godine osnovana je bila i **Međunarodna komisija za naučno istraživanje Mediterana**, a u okviru ove i **Austro-talijanska komisija za istraživanje Jadrana**. Poslije Drugog svjetskog rata osnovano je u okviru međunarod-

ne organizacije FAO više regionalnih organizacija za ribarstvo s posebnim komisijama. Cilj je ovih organizacija i komisija biološko, tehnološko, ekonomsko i pravno istraživanje ribljeg bogatstva pojedinih područja, kako bi se što više sačuvali izvori riblje hrane. Tako je 1949. godine osnovan i **Generalni savjet za ribarstvo Mediterana**, čiji smo aktivni član.

Činjenica je, da je način pravne reglamentacije ribolova na otvorenom moru bilateralnim i multilateralim sporazumima uz savjete i komisije za naučno istraživanje mora dao izvjesne pozitivne rezultate u pogledu konzervacije ribljeg bogatstva, ali on ima i svojih nedostataka. Ovi se nedostaci sastoje u tome, što te komisije i sporazumi obavezuju samo države, koje im pristupe, dok univerzalne obavezne moći te konvencije i sporazumi nemaju. Istina, jedini je pokušaj bio učinjen sa Generalnom konvencijom o kitolovu 1931. godine, ali se od toga nije išlo dalje, tako da postojeće zakonodavstvo nije osiguralo dovoljno efikasnu zaštitu faune i flore protiv preintenzivne eksploatacije mora. Glavni je nedostatak ovih konvencija i sporazuma bio, što su principom ravnopravnosti jače došle do izražaja u ribolovu otvorenog mora ekonomski razvijenije zemlje i zemlje s jakom ribarskom flotom i savremenom opremom, spram daleko većeg broja ekonomski slabo razvijenih zemalja sa malom ribarskom flotom i zastarjelim ribolovnim sredstvima. Zbog tog neravnomjernog ekonomskog odnosa male su zemlje bile potisnute iz bogatijih ribolovnih područja u korist većih i ekonomski jakih država. Ove zemlje sa SAD na čelu nastojale su problem ribolova na otvorenom moru tretirati kao isključivo ekonomski, a ne kao pravni problem. One su, naime, smatrale, da nije ekonomski opravdano, da bogata ribolovna područja ostanu nepristupačna i neiskorištena samo za to, što se ta područja nalaze uz obalne vode država, kojih pripadnici nisu u stanju, da ih koriste. Time se zapravo htjelo pridobiti i one zemlje, koje nisu direktno zainteresirane za ribolov na otvorenom moru, ali i slomiti otpor nekih malih država, zainteresiranih za ribolov na većoj udaljenosti od njihovog obalnog mora. Takvo stanje sankcionirala je i poznata Trumanova proklamacija iz 1945. godine, za kojom su se povele mnoge zemlje, a osobito zemlje Latinske Amerike. Ove posljednje su kontrolu i jurisdikciju u pogledu konzervacije ribljeg blaga znatno proširile prema pučini. Zbog nastalog »ribolovnog kaosa na otvorenom moru« prevladalo je ipak stanovište, da se tu prvenstveno radi o pravnom reguliranju ribolova na otvorenom moru i to putem jedne

međunarodne organizacije, koja treba da unaprijed utvrdi izvjesna generalna pravila, ne samo o obavljanju ribolova na otvorenom moru, već i o poduzimanju mjera oko istraživanja, zaštite i očuvanja ribljeg fonda otvorenog mora. To iz razloga, što su u svim dosadašnjim konvencijama i sporazumima fiksirane jače ili slabije međunarodne obaveze država — ugovornica u pravcu prihvatanja preporuka u pogledu zaštite ribljeg bogatstva. Sve su te preporuke pretežno savjetodavnog značaja i nemaju obaveznou snagu ni za same države — ugovornice. Njihova primjena često ovisi i o političkom oporituetu odnosno države. Stoga reguliranje aktivne eksploatacije otvorenog mora treba da se provede putem kodifikacije određenih općih, okvirnih Pravila međunarodnog pomorskog prava, koja će obuhvatiti i ribolov otvorenog mora. Ova opća »Pravila« treba da obavezuju sve države — članice UN pri sklapanju njihovih regionalnih i lokalnih konvencija o ribolovu na otvorenom moru. Pojedine države s obzirom na njihove posebne geografsko-biološke uslove trebale bi regulirati ribolov na otvorenom moru u okviru načela, iznijetih u ovim »Pravilima . . .«

Međunarodna organizacija, koja je u mogućnosti da izvrši sve pripreme za ovakvu kodifikaciju cjelokupnog režima otvorenog mora, njegovog pasivnog, ali i aktivnog iskorišćivanja je Komisija za međunarodno pravo UN. I zaista ova je Komisija po svom specijalnom izvjestitelju univ. prof. Jean François prihvatila načela za međunarodnu reglementaciju ribolova na otvorenom moru. Ta su načela formulirana u nacrtu ovih »Pravila«, u njegovim članovima 49—60, a sastoji se u tome, da država, koje pripadnici vrše ribolov u bilo kojim području otvorenog mora, gdje pripadnici drugih država ne ribare, mora sama regulirati i kontrolirati ribolov radi sprečavanja prekomjerne eksploatacije ili istrebljivanja ribljeg bogatstva. Ako na takvom području vrše ribolov pripadnici dviju ili više država, oni će tada sporazumno propisati mjere za obavljanje ribolova. Ako će na tom području naknadno loviti i pripadnici trećih država, koje ne prihvate mjere, koje su sporazumno donijele prve dvije države, tada se to sporno pitanje, kao i sva ostala, koja bi iz takvih odnosa proistekla, rješavaju putem posebne arbitraže.

Kako je upravo materija režima ribolova na otvorenom moru bila i najviše sporna, uz probleme kontinentalnog schelf-a i zone contigue, to su se sva ta pitanja u Komisiji posebno i izučavala. Tako je još 1947. godine Komisija predložila niz mjera za sanaciju nezdravog stanja u ribolovu na otvorenom moru. Ona je već 1951. godine donijela nacrt propisa o morskom blagu i ribolovu.

Na temelju amandmana vlada SAD, Engleske i još nekih država. Generalna skupština UN na svom X. zasjedanju 1954. godine je donijela zaključak, da se sazove jedna stručna međunarodna konferencija za pitanje konzervacije ribljeg bogatstva otvorenog mora. Prošlogodišnja konferencija stručnjaka u Rimu imala je zadatak, »da

prostudira problem očuvanja živih plodova u moru putem međunarodne akcije i da kao stručni forum dade naučne i tehničke preporuke za reguliranje zaštite živih izvora otvorenog mora.

Jugoslavija kao pomorska zemlja i zemlja sa razvijenim ribarstvom životno je zainteresirana za očuvanje živih izvora otvorenog Jadrana. Ona treba da se odlučno bori protiv stanovišta onih država, koje žele da pod izlikom ekonomske humanosti proture princip slobodnog ribarenja ispred njenog obalnog mora odnosno njenih ribolovnih voda. To iz razloga, što preintenzivni ribolov na otvorenom moru dovodi do preloma i do ugroženosti ribljih fondova. Pošto ovakva preintenzivna eksploatacija riba i tamanjenje morskog blaga otvorenog mora ima negativni utjecaj i na riblje fondove našeg obalnog mora — naših ribolovnih voda, to treba da u nacrtu Pravila o ribolovu na otvorenom moru dobijemo punu garanciju, da će se taj ribolov obavljati racionalno. Potrebno je, naime, osigurati efikasne zaštitne mjere za sprečavanje preintenzivnog ribolova, a pogotovo ribolova pod svaku cijenu s obzirom na nedorasle ribe, lovostaje i nedozvoljena ribolovna sredstva.

Činjenica, što Talijani love u Jadranu oko 4,5—5 puta više ribe nego mi, leži velikim dijelom i u tome, što je njihov ribolov »komercijaliziran«. Naime, sastav je njihovih kočarskih lovina u Jadranu, koje iznose oko 50% njihovog cjelokupnog ulova na tom području takav, da u njima ima pretežno nedorasle ribe. Njihovo ribarstvo ne vode ni ribari ni biolozi, već trgovci, vlasnici brodova i tvornica.

Zbog ove činjenice kategorički se nameće nužna potreba da se za otvoreni Jadran uvedu efikasne zaštitne mjere radi sprečavanja prekomjerne eksploatacije i istrebljenja ribljeg bogatstva. I spomenuta Međunarodna konferencija ribarskih stručnjaka u Rimu u cilju zaštite bioloških izvora otvorenog mora zaključila je, da države sporazumno poduzmu radove na istraživanju morskog bogatstva, s obzirom na geografske i biološke faktore graničnog im otvorenog mora. Ista je konferencija priznala zainteresiranost obalnih država na ribljem bogatstvu otvorenog mora, koje prileži uz njihova obalna mora. U skladu sa zaključcima ove Konferencije i u novom Sporazumu o ribolovu sa Talijanima istaknuto je već u samom uvodu da očuvanje i racionalno iskorišćivanje živih izvora Jadrana predstavlja zajednički problem i za Italiju i za Jugoslaviju, te je i izražena »želja«, da se što prije pristupi zaključenju bilateralne Konvencije za zaštitu živih izvora u otvorenom moru Jadrana kao i da se pristupi osnivanju jedne mješovite jugoslavensko-talijanske komisije sa zadatkom, da ona proučava sva pitanja, koja se odnose na zaštitu ribljeg bogatstva i da daje preporuke za poduzimanje u tu svrhu shodnih mjera. Stoga ove »želje« u jugoslavensko-talijanskom sporazumu o ribolovu treba da u duhu ovih »Pravila« što prije provedemo u djelo, jer naša zemlja ima specijalnog interesa u održavanju optimalne produktivnosti bioloških izvora otvorenog Jadrana.

S obzirom i na činjenicu, da Jadransko more po količini ribe (ne i po vrstama) spada u siromašnija mora, to treba da omogućimo našim ribarskim privrednim organizacijama, usporedo sa jačanjem naše ribarske flote i modernizacijom tehnike ribolova, ribarenje ne samo na otvorenom Jadranu, već i na otvorenom moru Mediterana i drugih mora.

Iz razloga ovdje iznesenih članovi 49—60 »Pravila«, koji govore o pravu vršenja ribolova u otvorenom moru treba da odgovaraju i našim specifičnim potrebama zaštite ribljeg bogatstva

otvorenog Jadrana, kao i zaštite živih izvora svih mora. Naš stav o ribolovu na otvorenom moru treba da bude rukovođen i time, da je potencijal naše ribarske flote danas takav, a u perspektivi on će to biti još i jače, da lovimo ne samo na otvorenom Jadranu, već da lovimo i u područjima otvorenog mora Mediterana i drugih susjednih mora. Nadalje moramo se pri tom rukovoditi i potrebama osiguranja što efikasnijih zaštitnih mjera otvorenog Jadrana, jer o svemu tome i ovisi naš ribarski potencijal, a time i razvitak naše pomorsko-ribarske privrede.